

ss „saevis tran-
de onrust) zijn
ierkegaard ont-
s als een steen,
a is in 't water
der, de kringen,
aidelpunt heb-
ver uitgewerkt;

K. S.

(L)

ming (symbool
is in de onder-
schap vroeger
oover men dat
tieveerde, waren
den, vrij duidel-

dezen het oor-
probleemstelling

aan de meening
pna zur (chr.)
autoriteit
postblijdents is
de christelijke
p een bepaalde
rift „getuigenis“
dsschriften zijn
loof; ze zijn de
legde resultaten
e „hooren“ der

gezag dan aan
te kennen, kan
der gelijktijdige

rde van het

zijn eerste Pro-
ging is. Een
roximatie. Het
gt. Het vraagt
tot benadering
bare) ten volle
te wereld brengt
k een poging-
er dan een ge-

iddellijk samen-
toriteit der

autoriteit, zegt
, dat de periode,
apostolisch ge-
„heden“ ander-
zijn. Dat is ze
ook gevuld met
n zin kerk-ge-
nis zelve wordt,
it weliswaar de
der heiligen) al-
anderzijds deze
ctorum“ achter
kerk NIET ver-
nctorum, als de
he“, ligt achter
dat Barth zich
en andere fil-
hetwelk er een
n, welk „wezen“
in „verschijning“
ook een nimmer
erkelijkheid van
aldus nog steeds
eipiele of prae-
heid in een ver-
egenwoordigd“ is.
n van dat ver-
an; er moet wel
n worden.

keit brengt het
or de belijdenis
n. En omdat dit
uit een oogpunt
in Geest, en van
; daarom wordt
rderd, als de IN-
lelijk gekeurd is;
LK GEVAL; ook
alde belijde-
s een respect BIJ
t oog op den IN-
logma ALS ZOO-
k het kettische
retisch bevonden

QUANTUM (een
oor een QUALE
de hoedanigheid
d. Het is, volgens
ellen, waar deze
ch steeds slechts
en oud document
n waar ze halt
d gar nergends“;
feitelijk nergens
and met de kerk
assen het apo-
periode, vast. Wie
kerk eerst heden

er is, of eerst met ons en door ons te fundeeren is,
valt in de fout van het biblicisme van de 18e en 19e
eeuw.

De opmerking van Barth, dat het biblicisme grooten-
deels berust op genialiteit (m.a.w. sterk individualis-
tisch is en werkt) verdient de aandacht. Zij herinnert
aan wat Georg Merz schrijft in zijn „Kirchliche Ver-
kündigung“, 169, dat men n.l. in de kerk niet op den
„Führer“, doch op het „ambt“ is aangewezen. Wie op
den Führer ziet, het van hem wacht, is nog bevangen
in den droom van het individualisme; de Führer leeft
van den waan, dat in hem een scheppende kracht
woont; wie hem volgen, verlaten zich daarop. Het
AMBT daarentegen is van dit individualisme vrij, baant
dus zelf den weg tot vrijheid, en bewaart voor de ver-
twijfelde houding van den mensch, die achter een
genialen Führer aanloopt. Luther streed dan ook terecht
tegen de spiritualisten en wederdoopers, die het ambt
verachtten, en den genialen of geniaal geachten Führer
volgden. „Darum Amt, nicht Führertum“, „ministerium,
en niet genialiteit“, oordeelt Merz; d.w.z. men moet
het hebben van het ambt, niet van een „leider“; van
den ambtelijken dienst, en niet van genialiteit.

De vraag, wat hiervan te denken is, zullen we vol-
gende week onder de oogen trachten te zien.

K. S.

Postzegels.

Enkele maanden geleden deden we hier mededeeling
van een verzoek van den heer Joh. de Boer Gzn, Voor-
straat 43, Utrecht, om gebruikte postzegels te mogen
ontvangen ter dekking van de onkosten eener nood-
zakelijk geachte verpleging.

Met blijdschap berichtte de heer De Boer, dat hij van
de abonne's veel postzegels ontvangen heeft.

Echter is hij nog niet aan het benodigd aantal, om
de patiënten uit te kunnen zenden. Vriendelijk zou hij
daarom willen verzoeken nog eens een aanbevelend
stukje te willen plaatsen, en met name te vragen, of
men de postzegels niet afscheurt of afweekt, maar
uittknijpt met een randje van ca. 1 cm?

Al de abonne's schriftelijk bedanken zal te veel gaan
kosten; zijn erkentelijkheid wil de heer De Boer daar-
om langs dezen weg betuigen.

Gaarne ondersteun ik ook dit hernieuwde verzoek.

K. S.

Over het „symbool“.

In den laatsten tijd heeft het woord symbool een
veelszins nieuwe betekenis gekregen.

Enkele dingen mogen we uit de veelheid van meenin-
gen noemen.

Min of meer inleidend in veler nieuweren gedachten-
gang is de bijdrage van Heinrich Frick, Ideogramm,
Mythologie und das Wort, opgenomen in Marburger
Theologische Studien No. 3, Leopold Klotz Verlag,
Gotha, 1931. In deze bijdrage herinnert Frick eraan,
dat in den laatsten tijd tusschen het „wetenschappelijke“
„begrip“ enerzijds, en het „religieuze“ „symbool“
anderzijds steeds scherper onderscheiden wordt. In de
religie, zegt hij, bedient men zich van symbolen,
doch tevens van het woord; in de theologie evenwel
van het begrip. De vraag rijst nu: welke waarde toe
te kennen valt aan het religieuze woord? Heeft het
begripswaarde, dan wel symboolwaarde?

Om op deze vraag antwoord te kunnen geven, ver-
wijst Frick naar het spraakgebruik van Rudolf Otto;
Frick's brochure vond trouwens een plaats in de Mar-
burger Theologische Studien; Otto doceert te Marburg.
Otto heeft in zijn bekende werk „Das Heilige“ de vraag
aan de orde gesteld, welke waarde toe te kennen is aan
het „religieuze woord“. Hij voerde daarbij een bizon-
deren term in, ter kenschetsing en ter waardebepaling
van dit religieuze woord, n.l. ideogram. Otto gaat
n.l. niet uit van de objectieve openbaring, doch
van het subjectieve religieuze „gevoel“. In overeen-
stemming met heel zijn aan de romantiek en Schleier-
macher georiënteerde problematiek, ziet hij in het „ge-
voel“ den oorsprong van de godsdienstige „Schau“, het
plotseling, zonder begripsmatig denken, mogelijk
geworden „schouwen“ van de goddelijke waar-
heid (gevoel is bij Otto, in overeenstemming met
Frick, een vermogen tot „on-middellijke“ kennis,
niet reflexief, niet discursief dus). Gevolg daarvan is
nu bij Otto een bijzondere voorliefde voor den mystischen
„Schau“, de mystieke „Intuïtie“.

Een wijder gevolg daarvan is dan weer de nu onver-
middelijke degradatie van het „woord“. Bij Otto krijgt
het religieuze woord, in den irrationeelen samenhang
van de mystische „religieuze“ kenniswijze, geen hoogere
waarde, dan die van het „ideogram“; daarmee wordt
dan iets irrationeels aangeduid: een „begrip“ kan wor-
den gedefinieerd en geanalyseerd; het ideogram daaren-
tegen kan dat niet (S. 6). De term wordt, gelijk Frick in
herinnering brengt, door Otto gebruikt, alsof er sprake
was van teekenen, ongeveer op dezelfde manier als
er op afspraak berustende teekenen ge-
bruikt worden in de stenografie; het zijn dus „ideogram-
men“, teekenen, die een bepaalde idee moeten aanduiden;
de in deze teekenen uitgedrukte „gevoels“-inhouden moet
men zelf reeds eerder hebben gekend, om in staat te zijn,
die ideogrammen te verstaan.

Wat hier het z.g. „religieuze woord“ van zijn objec-
tieve waarde zeer veel inboet, is wel zonder breder
betoog duidelijk. De betrekking tusschen „woord“ en
„zaak“ kan men zich wel duidelijk maken, als men denkt
aan de poëzie, waarin meermalen het woord geen
meerdere waarde heeft dan een symbool; de dichter
zegt b.v. „roos“, en bedoelt dan b.v. de liefde.
Ongeveer op analoge wijze kan men nu óók in de „religi-
euze rede“ dus met het „woord“ slechts oneigenlijk

spreken; dat is dan juist de bekoring daarvan. Stijgt
dan het religieuze „gevoel“ verder opwaarts, dan voert
uiteraard deze weg van Logos (het Woord) naar Sigè
(zwijgen). Otto móest wel dezen weg opgaan, nu hij
eenmaal in „Das Heilige“ den nadruk had gelegd op het
niet-nader-uitgewerkt-zijn, het niet-nader-ontleed-zijn
der begrippen in deze „on-middellijke“ kennis-acte van
het „gevoel“. Vandaar dan ook, dat men z.i. boven de
„profeten“ uit kan komen, opstijgende tot het „sacra-
mentum silentii“, het sacrament van het zwijgen
(vgl. silent worship bij de Quakers). Hetzelfde
thema van de opstijging van het „woord“ tot het
„zwijgen“, vindt men terug in een boek van één van
Otto's leerlingen, Gustav Mensching, Das heilige Schweigen,
Giessen, 1926. „Zwijgen“ heeft in de alzo gecon-
strueerde „religieuze ervaring“ niet slechts de beteeke-
nis van stil-zijn, doch ook zeer bepaald van ver-
zwijgen; want men heeft een religieuze schroom te-
genover het heilige. Dienovereenkomstig is volgens Men-
saching het religieuze symbool vaak een verzwijgend sym-
bool, (120, ff.).

Dieper nog is de probleemstelling in de „Philosophie“
van Karl Jaspers. Jaspers ziet als den oorsprong
van alle weten-willen de existentie; d.w.z. 't filoso-
fische denken blijft op de existentie teruggewezen. De
existentie nu is datgene, wat nooit object wordt. Het is
de oorsprong, waaruit ik denk en handel, waarover
ik spreek in gedachtenreeksen, die niets kennen.
Het „zijn“ der existentie kan daarbij niet worden uit-
gedrukt door een definieerbaar begrip.

Nu is evenwel volgens Jaspers noch de existentie,
noch wat boven onze wereld ligt, toegankelijk voor on-
derzoek. Daarom kan filosofieeren het „zijn“ slechts door
de „verschijning“ grijpen in dier voege, dat het de
„Chiffren“ der wereld-boven-ons probeert te onttraad-
sen, en voorts in zijn denken steeds weer appelleert op
de existentie.

Het hier ingevoerde begrip „Chiffre“ vraagt een-
ge toelichting. In Jaspers' spraakgebruik beteekent
„Chiffre“ (geheimschrift) zooveel als het op zichzelf
onleesbare handschrift van een ander, dat echter exis-
tentieel ontcijferd wordt. Ons denken is dus aangewezen
op symbolen, die, zodra men ze onderzoeken gaat, „ge-
heimschrift“ blijken. Ook onze beelden en begrippen
zijn dus zulke symbolen. In het „Chiffreschrift“ is geen
scheiding mogelijk tusschen het symbool en wat er door
gesymboliseerd wordt.

Het gezegde moge volstaan, om te doen zien, dat het
woord symbool in den laatsten tijd zijn oorspronke-
lijke betekenis meer en meer verliest. En dat het vroe-
ger zoo hoogergeroemde wetenschappelijke „begrip“, en
het „woord“ zelf, in zulke theorieën zijn waarde slechts
als symbool kan behouden.

Reeds lang is de term „symbool“ onklaar geweest;
doch wat Jaspers wil, geeft aan de geschiedenis van het
begrip „symbool“ een bepaalde wending. Doch een
wending zelf was reeds lang vóór hem een feit (wij
denken ook b.v. aan Freud).

Het optreden der dialectische theologie heeft op dit
gebied de spraakverwarring nog maar vergroot. Ook
Karl Barth heeft over de machteloosheid van de stel-
lingen der dogmatische wetenschap, en van de door de
kerk openlijk erkende dogmata gezegd, dat beide juist
door de machteloosheid tegenover „Gods Woord“
staan; ze zijn slechts voorloopig gekende waarheid,
en beide zijn slechts symbool.

Tegenover al dergelijke opvattingen nu geloofd de ge-
reformeerde de betrouwbaarheid van het woord, dat
zich richtte naar het Woord van God. Bewijzen kan hij
haar niet; hij „geloofd alleenlijk“. Vandaar zijn scherpe
onderscheiding tusschen woord en sacrament, zijn wel-
gering ook, om in den eeredienst het woord te laten ver-
dringen door het symbool.

K. S.

LITERATUUR EN KUNST

Werk en wet.

Jan Knappe Mzn: Het gevloekte leven. —
J. H. Kok, N. V., Kampen.

Zoolang de werkloosheid voortduurt, zal de lite-
ratuur stof voor romans vinden in dezen diep
in het maatschappelijk leven inwerkenden wan-
toestand. Zij is geen onveranderlijk werkende
macht, van meer of minder betekenis, naar ge-
lang van het wisselend aantal slachtoffers, zoo-
dat haar beeld en invloed door één goeden roman
zou kunnen worden geteekend. Neen, steeds die-
per vreet zij het leven aan, en lang nadat zij zal
hebben opgehouden te bestaan, zal haar invloed
merkbaar blijven.

In vele variaties is het probleem reeds uitge-
beeld. Gewezen is op de geestelijke gevolgen er-
van, hoe jongemenschen, die klaar waren voor hun
taak in het leven, vergeefs wachtend op werk,
hun idealen gingen prijs geven en hun geloof in
een rechtvaardigen God verloren. De ontwich-
ting van het gezinsleven, de fatale gevolgen van
het niet kunnen trouwen, zijn in meerdere romans
aangrijpend beschreven.

De ontstellende gedachte, dat zelfs het komend
geslacht gebukt zal gaan onder het leed van het
tegenwoordige, heeft den jongen auteur Knappe
aangegrepen.

(Vervolg op blz. 294.)

De kloppende Holland.

Zie, Ik sta aan de deur en Ik klop! sprak de
Heiland tot de gemeente van Laodicea.

Dit directe evangelie is ons vaak zoo vreemd.
Wij zijn zoo druk bezig te spreken over den Hei-
land als over iemand, Die ver af is en Dien wij
misschien nog wel eens in ons leven ontmoeten
zullen.

Wij zijn meer thuis in het evangelie van klop-
pende dominees en kloppende evangelisten. Dat
zijn goede menschen! Zij zeggen: Het zou mis-
schien wel eens kunnen gebeuren, dat de Heere
Jezus aan de deur van uw hart klopte. Ik weet
dat niet zeker, ik weet ook niet wanneer. Mis-
schien in een eenzaam uurtje, misschien in een
oogenblik van groote smart, misschien aan uw
sterfbed. Dat woordje misschien neemt in zulk een
prediking een groote plaats in. Jezus Christus
sprak Zijn voorwaar, voorwaar! maar deze
christenen spreken bij voorkeur van misschien.
Maar dan gaan zij verder en zeggen: Gij moet wel
weten, dat de Heere Jezus zóó niet bij u binnen
kan komen! Daar moet eerst wat bij u veranderen!
Gij moet eerst zondebesef hebben. Om u nu ge-
schikte maken voor Jezus. Die misschien
komt, ben ik bij u komen aankloppen.

Anderen hebben een beetje minder verkeerde
voorstelling. Zij zeggen: Christus en ik staan aan
de deur van uw hart. Dus: twee handen tikken bij
u aan! Dat is te zeggen: soms klopt de dominee,
de evangelist, de ouderling, maar Christus zegt:
Broeders, daar moet Ik niet wezen! Soms is het
andersom, dan klopt Christus, waar de kerk voor-
bijgaat. Maar het blijft op alle manieren twee,
dat kloppen van Christus en dat kloppen van de
Kerk. Het is dan waarschijnlijk een verkeerde ver-
taling als wij lezen: Wie u ontvangt die ontvangt
Mij en wie Mij ontvangt, die ontvangt Hem, Die
Mij gezonden heeft!

Zoo weet je nooit, wat je aan het Evangelie
hebt! Die dominee zegt het nu wel, de kerk getuigt
het wel door Zending en Evangelisatie in de
wereld, maar zou de Heere Jezus het ook zeggen?
Misschien wel, misschien niet!

Kijk eens, zeggen die menschen, dat hangt er
van af, wát er achter die deur te vinden is,
waaraan geklopt wordt! Vóór gij op het kloppen
de deur opendoet, moet gij eens een nauwkeurige
zielsinspectie houden! Hebt gij wel eens een nacht
wakker gelegen uit angst voor de hel? Hebt gij
een ernstig verlangen naar den Heere Jezus? Vo-
eren de oude en de nieuwe mensch daarbinnen al
hun verbeten strijd? Zoo ja, dan mag ik u een
hoopje geven, dat de Heere Jezus misschien ook
bij u aankloppen zal. Niet dat gij er recht op hebt,
natuurlijk niet! Maar uit al die dingen zou kun-
nen blijken, dat de Heere Jezus bij wijze van
spreken Zijn valies vooruit gezonden had,
omdat Hij Zijn intrek wil gaan nemen in uw hart.

Zoo zetten wij vaak in onzen godsdienst, in ons
evangeliseeren den Heere Jezus achteraan, héél
achteraan. Zoo doen wij bij de kinderen en zeggen:
Leert de kinderen de Bijbelsche Geschiedenis, op-
dat zij later discipelen van den Heere Jezus
zullen worden. Wij zetten den Heiland aan het
eind van de puberteit en geven de kinderen
tot zoolang godsdienstonderwijs tot zij oud ge-
noeg geworden zijn voor den Heere Jezus. Wij zet-
ten den Heiland aan het eind van een cursus voor
godsdienstonderwijs en de laatste van honderden
vragen is dan ten slotte: Wilt gij den Heiland toe-
behooren? Zoo doen wij soms bij de evangelisatie
onder intellectuelen, wij gaan eerst lang met hen
praten over geleerde dingen en als wij ze zoo rijp
gemaakt hebben voor het evangelie, gaan wij
spreken over Christus. Wij zetten den Heiland aan
het eind van een bekeeringsgeschiedenis en niet
aan het begin, eerst moet er veel geworsteld wor-
den om de stad Verderf te verlaten, dan met vallen
en opstaan de reis gedaan worden naar de Enge
Poort, vervolgens gecatechiseerd worden in het
Huis van Uitlegger, eindelijk dan, vele kilometers
op dien weg, staat het Kruis!

Als wij Gereformeerd zijn, scheuren wij Zondag 1
uit den Catechismus en laten den Christus pas
verschijnen in Zondag 5.

Tot wij, verblinde menschen, door de genade
Gods het evangelie terug vinden en God kennen,
Die niet op ons initiatief wacht, maar Die Zelf het
initiatief neemt. God, Die niet tot bekeerden zegt:
Leef! maar die tot ons, vertreden in ons bloed,
heeft gesproken: Leef, ja leef! De Heiland, Die
het begin is van den heilsweg, ja het begin
en het einde. Wiens gaven niet los van Hem de
wereld rondreizen, maar Die nooit zonder Zijn
gaven is en Zijn gaven niet zonder Hem!

Heere, lieve Heere, zijt Gij dan zóó nabij?

Ach, doe het ons gelooven, dat Gij Zelf de groote
Evangelist zijt.

Doe ons niet gelooven in onze evangelisatie,
maar doe ons gelooven in het evangelie, in U!

N. B.